

ГРАМАТИКА И ЛЕКСИКА
У СЛОВЕНСКИМ ЈЕЗИЦИМА

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

811.163.41:811.16(082)

811.163.41'367(082)

МЕЂУНАРОДНИ научни симпозијум граматика и лексика у словенским језицима (2010 ; Београд)

ГраMATика и лексика у словенским језицима : зборник радова с међународног симпозијума / главни уредник Срето Танасић. – Нови Сад : Матица српска ; Београд : Институт за српски језик САНУ, 2011 (Нови Сад : Будућност). – 594 стр. : граф. прикази, табеле ; 24 cm.

„У организацији Матице српске и Института за српски језик САНУ у Новом Саду и Београду одржан је међународни научни симпозијум 'ГраMATика и лексика у словенским језицима' (Матица српска 14. септембра, Институт за српски језик САНУ 15. и 16. септембра 2010)... → Уводна реч / Предраг Пипер, Срето Танасић. – Радови на више језика. – Тираж 500. – Стр. 9–10: Уводна реч / Предраг Пипер, Срето Танасић. – Напомене и библиографске референце уз текст. – Библиографија уз сваки рад. – Резимеи на више језика

ISBN 978–86–82873–32–7

1. Међународни научни симпозијум ГраMATика и лексика у словенским језицима (2010 ; Нови Сад)

а) Српски језик – Словенски језици – Зборници б) Српски језик – Синтакса – Зборници

COBISS.SR-ID 185818636

ISBN 978-86-82873-32-7

ГРАМАТИКА И ЛЕКSIKA У СЛОВЕНСКИМ ЈЕЗИЦИМА

Зборник радова с међународног симпозијума

Уређивачки одбор:

др Александар Лома, дописни члан САНУ, проф. др Алина
Маслова (Русија), проф. др Мотоки Нوماћи (Јапан),
проф. др Борис Норман (Белорусија), др Мато Пижурица,
редовни професор, др Предраг Пипер, дописни члан САНУ,
др Стана Ристић, научни саветник, др Срето Танасић, редовни
професор, академик Зузана Тополињска (Македонија/ Пољска),
проф. др Бранко Тошовић (Аустрија)

Главни уредник:

Срето Танасић

Матица српска
Институт за српски језик САНУ

Нови Сад – Београд, 2011

Издавачи:
Матица српска, Нови Сад, Матице српске 1
Институт за српски језик САНУ, Београд, Кнез Михаилова 36

За издаваче:
Академик Чедомир Појов
Др Срејџо Танасић

Рецензенти:
Предрај Пипер
Мајџо Пижурица
Сјана Ристић
Срејџо Танасић

Коректура:
Марина Николић

Припрема за штампу:
Београдска књиџа

Штампа:
Будућности, Нови Сад

Тираж:
500 примерака

Научни одбор симпозијума:

Академик Милка Ивић, почасни председник

проф. др Ивана Антонић, проф. др Вера Васић, проф. др Александар Лома, дописни члан САНУ, проф. др Јасмина Грковић-Мејдор, дописни члан САНУ, проф. др Алина Маслова (Русија), проф. др Мотоки Нумаџи (Јапан), проф. др Борис Норман (Белорусија), проф. др Слободан Павловић, проф. др Маџо Пижурица, проф. др Предраг Пипер, дописни члан САНУ (председник Одбора), проф. др Љубомир Поповић, др Јованка Радић, виши научни сарадник, проф. др Милорад Радовановић, дописни члан САНУ, др Стана Ристић, научни саветник, проф. др Среџо Танасић, академик Зузана Тополињска (Македонија/Пољска), проф. др Бранко Тошовић (Аустрија)

Израду и штампање зборника помогло је Министарство за науку и технолошки развој Републике Србије

САДРЖАЈ

Уводна реч	9
------------------	---

Секција А

Седница Комисије за проучавање граматичке структуре словенских
језика Међународног славистичког комитета

Юриј Д. Апресян

Многоактантне предикате.....	13
------------------------------	----

Адриан Барентсен

О сродства и разликама у употреби ограничувачких временских сојуза у савременим славјанским језицима	33
---	----

Игорь М. Богуславский, Леонид Л. Иомдин

Аквантне својства аутодеривата	55
--------------------------------------	----

Александр В. Бондарко

Актуализационе елементи семантике граматичких категорија	69
---	----

Maciej Grochowski

Metaoperatory o postaci komparatywu przysłówka	85
--	----

Андреја Желе

Выражение различных степеней агентивности в словенском языке	95
---	----

Greville G. Corbett

Split lexemes in Slavonic	113
---------------------------------	-----

Иван Куцаров

Еще раз о таксисе	125
-------------------------	-----

Руселина Л. Ницолова

Лексическе темпоралне модификатори и њих взаимоодношења с граматическим значењима <i>вида и времени</i> у простом предложенију	137
--	-----

Борис Ју. Норман

Полнота/неполнота парадигме као признак слова	151
---	-----

Jarmila Panevová	
O rezultativnosti (především) v češtině	165
Предраг Пипер	
O изражавању истог и различитог у српском језику	177
Zuzanna Topolińska	
O przeszłości niedokonanej	189
Франческа Фичи	
O роли наречия в конструкциях с возвратной частицей	195
Victor A. Friedman	
Macedonian-Albanian contact-induced language change today	205
Виктор С. Храковский	
Иерархия грамматических категорий русского глагола: вид, время, наклонение	213
Karolina Skwarska	
Семантические диатезы в чешском языке в сопоставлении с русским и польским языками	225
Helmut Wilhelm Schaller	
Die verbalsysteme der südslawischen sprachen aus der sicht der balkanlinguistik	241
Секција Б	
Миливој Б. Алановић	
Основни принципи синтаксичко-семантичке валентности каузативно-манипулативних глагола	249
Ивана Н. Антонић	
Клаузе с нултим везником	265
Нада Л. Арсенијевић	
O принципу егоцентризма у српском језику	277
Марта Ж. Бјелетић	
Резултати и перспективе српске етимолошке лексикографије	289
Жарко С. Бошњаковић	
Граматичке и лексичко-семантичке особине мета-језика у дијалекатском тексту	301
Vera M. Vasić	
Diskursna i metatekstualna kondicionalna klauza u srpskom jeziku	313
Јасна Влајић-Поповић	
Српска етимологија између дијакхроније и дијалектологије	323

Дојчил П. Војводић	
О категоријалној семантици каузално условљених реченичних структура	337
Душанка С. Вујовић	
Семантичка и деривациона обележја глагола отежаног кретања	349
Јасмина Грковић-Мејдор	
Развој предикативне посесије у српском језику	361
Рајна Драгићевић	
О начинским прилозима субјекатске квалификације	379
Јасмина Н. Дражић	
Семантичка и граматичка обележја речи у лексичким колокацијама у српском језику	393
Радмила Жугић	
Лексикографски поступци тумачења семантике изведеница на основу односа творбене основе и творбеног форманта	403
Гордана М. Јовановић	
Још понешто о језику <i>Хиландарској тџијика</i>	413
Ивана В. Лазић-Коњик	
Параметри за семантичку класификацију глагола са значењем човековог постојања	425
Биљана Марић	
Употреба девербативних и деадјективних именица као допуна одређених типова предиката	435
Алина Ј. Маслова	
Језичка реализација извињења у руском и српском језику (у поређењу)	447
Душанка Н. Мирић	
Изражавање модалности сумње у српском и руском језику	455
Марина М. Николић	
Нетипична средства за изражавање категорије степена у савременом српском језику	467
Ђорђе Оташевић	
Антипословице и њихова лексикографска обрада	479
Слободан Ј. Павловић	
Иконичност у синтаксичкој структури старосрпских падежних система	487

Јованка Ј. Радић	
Нацрт категоријално-елементарне организације заменичког система у српском језику (систем категорија и елемента)	499
Милорад Радовановић, Наташа Киш	
Српски језик и фази логика (у неколико примера)	513
Стана Ристић, Ненад Ивановић	
Предлог за модернизацију рада на речнику САНУ	529
Владислава Ружић	
Условљеност граматичко-семантичких обележја фразема српског језика	555
Срето Танасић	
Везничка и прилошка употреба спојева <i>ѿек шѿо, само шѿо, ѿаман шѿо</i>	567
Гордана Р. Штасни	
Семантичко-деривациони потенцијал глагола основних физиолошких стања	575
Гордана Р. Штрбац	
Синтаксичка и лексичко-семантичка спојивост комуникативних глагола	585

ЈОВАНКА Ј. РАДИЋ

Институт за српски језик САНУ, Београд*

НАЦРТ КАТЕГОРИЈАЛНО-ЕЛЕМЕНТАРНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ ЗАМЕНИЧКОГ СИСТЕМА У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ

(систем категорија и елемента)

Заменицама приступамо као мисаоно-језичким јединицама које су у темељу људске мисли, свести, говора и језика, што су истовремено и речи које увек изнова усмеравају језички развитак у онтогенези. На врху стоје категоријални изрази који произилазе из категоријалних принципа што подразумевају (1) примарну бинарну категоризацију (раздеобу) издвојених (по себи јединичних) или издвојивих ентитета у свету (*КО – ШТА*), (2) категоризацију појавног света као континуума (*КУДА – ГДЕ*), и (3) категоризацију односа мислећег субјекта према субјектима у појавном свету (*КАК(В)О – КОЛИКО*). Изнад тих двочланих структура стоје са њима повезане, а на њихове међусобне разлике неутралне категорије *КОЈИ*, *КАД* и *ЧИЈИ*. Све примарне категорије на синтагматском плану прате њима одговарајуће категоријално-елементарне структуре типа *ово / оно – што*.

Кључне речи: заменички систем, принципи, категорије, елементи, трочлане структуре, (не)обележеност, неутралност, језик, говор, Аристотел.

1.0. Јединице заменичког система¹ посматрамо као изразе менталних (онтолошких) категорија које се у говору остварују као глобални изрази

* *jovanka.radic@gmail.com*. Прилог је рађен у оквиру научноистраживачког пројекта 178030, кога финансира Министарство за науку и технолошки развој Републике Србије.

¹ Овај прилог представља скицу нашег свеобухватаног истраживања заменица као јединица које своје примарне улоге остварују изван говора као граматички организованог низа. Учени системски односи се проверавају на говорним узорцима савременог српског језика (писани текстови и транскрипти говора), на примерима онтогенезе, и на старим писаним изворима. Висок степен истраживач-

наше запитаности или наших елементарних „одговора“ везаних за одређене чиниоце говорне ситуације: (1) говорни субјекат и саговорник (*ко?* – *ја, ти*); (2) предмети говора, њихови међусобни односи, односи према говорним лицима, њихова својства и сл. (*ко? шта? који? чији? какав? колики?* – *он, ово, овај, мој, овакав, оволики...*), и (3) околности у којима егзистирају говорни субјекти и предмети говора (*куда? где? кад/а/? како? колико?* – *овуда, овде, овамо, сад, овако, оволико...*). Напоредо са тим што у говору изражавају запитаност, категоријалне заменице служе и као основа јединица којима се изражавају други видови (облици) усмерености људске мисли према категорисаном свету: непознавање (*неко, нешта, нешто, нечији...*), одрицање (*нико, ништа, ничији...*), као и различити видови уопштеног или неодређеног одговора као израза „облика и начина мисли“ (*свак(о), било ко, њонеко, како ко*, и сл.).²

1.1. Приступ заменицама као категоријалним и категоријално-елементарним јединицама омогућава да се потпуно одмакнемо од њихове примене у говорном току (у вербалном контексту) и да их посматрамо само као вербално-менталне јединице усмерене према ванговорним ентитетима. То истовремено омогућава и да се занемари постојање „имена“ као речи које подразумевају конвенционална одређења „предмета“ (*дрво, величина, четворка, њиш, ливада, јесен* и сл.), као и свих других конвенционалних речи којима се изражавају односи, својства или процеси (*Пейров, њлав, висок, брз, брзо њрчи, иде*, и сл.) – те да се тиме потпуно искључи могућност тумачења заменице као „замене имена“ или било које друге пунозначне речи. Термин *заменица* употребљавамо, дакле, условно, тј. следимо оне који сматрају да такав назив не може бити истинито одређење посматраних језичких ентитета.

Заменички систем се, дакле, представља као оперативни (метафизички) механизам који организује мисао о свету (и управља развојем свести), што је истовремено и механизам који се у вербализованој или граматицизованој форми претвара у категоријално-елементарни систем који организује говор (и управља развојем језика).

ке сигурности омогућиле су нам студије о заменицама два српска аутора, Предрага Пипера (PIPER 1983) и Ивана Клајна (KLAJN 1985), где су донесени широки увиди у истраживања ове проблематике у свету. У својим истраживањима Пипер доследно инсистира на категоријалним вредностима заменичких речи, при чему посебну пажњу посвећује прилошким заменицама и категорији простора (в. PIPER 2001).

² Граматичари PORT-ROYAL-а (87) су све речи делили на оне „које означавају *predmete misli*“ и оне „које означавају *oblik i način naših misli*“. Термин „облик и начин“ подразумева и разлике измеђи упитности, потврдности, одричности и сл., што је један од смислова који ти изрази имају и у савременој граматографији (о томе у Радич 2009¹: 214–215).

2. Систем примарних категорија и елемената

(Заменички систем у српском језику)

ПРИНЦИПИ И КАТЕГОРИЈЕ	ДИСКОНТИНУИРАНО (ЈЕДИНИЧНО)			НЕУТРАЛНО (ОДНОС)				КОНТИНУИРАНО (ПРОТЕЖНО)		
	ЈУДСКО	НЕ-ЈУДСКО	НЕУТРАЛНО	КВАНТИТЕТ	КВАЛИТЕТ	ПОСЕБИВН.	ЛИНЕАРНО	ПРОСТОРНО	НЕУТРАЛНО	
ЕЛЕМЕНТИ	КО	ШТА	КОИ...	КОЛИКО КОЛИКИ...	КАКО КАКАВ...	ЧИИ...	КУД(А)	ГДЕ	КАД(А)	
	ЈА		ОВАЈ ОНАЈ... - ТАЈ...							
	ОНА ОН - ОНО	ОВО ОНО - ТО		ОВОЛИКО ОНОЛИКО - ТОЛИКО						
СВЈЕТКИ	ТИ			ОВОЛИКИ... ОНОЛИКИ... - ТОЛИКИ...	ОВАКАВ... ОНАКАВ... - ТАКАВ...	МОЈ... ТВОЈ... - ЊЕГОВ...				
	СВИ...	⇐ СВЕ	⇒ СВИ...	СВЕ, САВ...		⇐ СВОЈ...				
	НЕУТРАЛНО									
ОКОЛНОСТИ	СТЕПЕН, НАЧИН, ПРАВАЦ (ПУТ).			ОВОЛИКО ОНОЛИКО - ТОЛИКО	ОВАКО ОНАКО - ТАКО		ОВУДА ОТУДА - ТУДА			
	ЦИЉНА ТАЧКА, МЕСТО.						ОВАМО (ОНАМО) - ТАМО	ОВДЕ ОНДЕ - ТУ		
	ВРЕМЕ								САД ОВДА - ТАДА САД - ПОСЛЕ ПРЕ	

3. Вертикална (категоријална, парадигматска) перспектива

3.1. *Катјеорије*. Кључни појам, а истовремено и највећа потешкоћа у објашњењу овог табеларног прегледа је управо термин *катјеорија*, који је одавно, у свим језицима и свим областима у којима се користи, задобио врло широк и врло неодређен смисао.³ Потешкоће око именовања, а тиме и разумљивог преношења вредности оног што се означава термином *катјеорија* свакако су имали и сви они који су се у старој Грчкој бавили категоризацијом. Да је то тако, тј. да категоризација мисли и појмова мора бити тешко доступна људској мисли,⁴ говори и сам класични термин *катјор’а*, са конвенционалним значењима „*ono što se prebacuje, krivnja; prebacivanje, osvada, prijekor, optužba*“ (GORSKI, MAJNARIĆ 1976: *катјор’а*), која указује на потпуну условност овог термина у логици.⁵ Те тешкоће се показују и у томе што се у преводима Аристотелових списа на европске, а вероватно и ваневропске језике, грчко *катјор’а* или не преводи, или се при превођењу нужно преосмисли, неретко и термилошки раз-

³ *Катјеорије* се у филозофији обично разумевају као „*najviši rodni pojmovi*“ (PETROVIĆ 2007: 34), што би изворном смислу категоризације појмова („*бића*“ свести) могло одговарати само ако би се говорило о „*родовима бића као бића*“ (в. *Кат.* н.10 – стр. 11), тј. у смислу у коме и род именица речи подразумева само род (природу) речи, а не и различит род „*ствари*“ (нпр. *дух* м. р., *душа*, ж. р.). Бележе се и уверења да су Аристотелове „*kategorije odabrane lingvistički i mehanički*“ (Б. ШЕШИЋ, у *ORG.*: XIII, исп. слично у OGDEN, RICHARDS 2001: 38); то схватање вероватно потиче од Кантовог разумевања Аристотелових категорија појмова (о томе у РАДИЋ 2007: 719). Поједини лингвисти су тврдили да категорије почивају на „*појмовној логици*“ и да су „*изван језика као средства којим се служе људи*“ (БЕЛИЋ 1959: 536–537), док су их други тумачили као појмове „*који имају lingvističku osnovu*“ и одговарају „*strukтури klasa jednog određenog jezika*“ (BENVENIST 1975: 76). Термин *катјеорија* се у лингвистици користи синонимно са *врста* (*катјеорије речи* ’*врсте речи*’, БЕЛИЋ 1959: 536), говори се о *прамањичким* категоријама, *семантичким* категоријама, док се у когнитивној психологији и лингвистици *катјеоријом* назива родни појам, тј. хипероним (нпр. *ишшица*, *воће*) и његов „*прототип*“ (в. КЛИКОВАС 2004: 29–32).

⁴ У уводном делу прве књиге *Метафизике*, где се износе опште напомене о истраживању које следи, стоји и запажање да се „*možda s pravom moglo smatrati*“ како је спознаја првих начела и „*узрока*“ људске мисли (а „*Dobro, i ono ’poradi čega’, jedno je od uzroka*“) „*izvan ljudske moći*“ (*Мет.* 1: 982b 10–15, 25–30).

⁵ О филозофским тумачењима логичког смисла термина *катјорја* преузетог из „*обичног језика и њравне праксе*“ (*Кат.*: н. 10 – стр. 10) в. напомене преводиоца у *Исто*: 60–74. Према нашем разумевању категорија, аналогија са *катјор’а* ’*оптужба*’ могла се темељити на *ојшужби* као акту који у основи има својеврсни „*списак*“ категоријалних речи (*ко? ишша? / која? иде? каг? како? чим? колико?, зашшо?* и сл.). По томе се израз *катјеорије из судске праксе* аналошки лако дао пренети на спознате *катјеорије мисли* и *катјеорије појмова*.

ложи (исп. нем. *die Kategorie*; лат. *praedicamentum*,⁶ енгл. *predicate*, фран. *predicat*; рус. *џризнак, катџеџорџа*, у хрватском преводу *prirok, predikat, pridjev, kategorija* /*Мет.1: prirokl*, у српском *катџеџориџа, џригџавање* /*Мет.2: kategorija*). Чињеница да џудска мисао не мисли и не говори о начинима свога рада (не поима их и вербално не изражава) условљава да ниједан језик не располаже појмовима из тога домена, – са чим морају бити повезани и сви остали проблеми који се на пољу терминологије појављују у лингвистичким, филозофским или психолошким истраживањима.

Верујући да смо ухватили примарни смисао логичко-граматичког термина *катџорџа*, под тим **катџеџориџа** подразумевамо: (1) примарне категорије као ментално-вербални „алат“ који организује џудску мисао о себи и свету, где се у српском систему издваја девет основних категорија мисли (којима у српском језику одговара исти број категоријалних израза, в. Табелу) – што је смисао који се термину *катџеџориџа* придаје у овоме раду; и (2) секундарне категорије као категорије (или родови) појмова (исп. „*ničini bića*“, „*rodovi bića kao bića*“ *Кат.1: I. r. катџорџа*; н.10 – стр. 11), тј. родови ентитета свести који се развијају „радом“ примарних категорија.⁷

3.2. Принципи. Категоризацији претходи постављање најопштије разлике у свету (универзуму), где на једној страни стоји (1а) стварносни континуум, а на другој (1б) јединични ентитети издојиви (или по себи издвојени) из тога континуума. Између тих опозитних принципа, који подразумевају најједноставнију бинарну раздеобу свега у универзуму, стоји (2) према њима неутралан принцип који би се могао формулисати као *човеков активни однос према свету*. Категорије и елементи груписани у та три категоријална принципа (дисконтинуи-

⁶ Латинско *praedicamentum*, у чијој је основи је *prae-dico* „објавити, огласити, обзнанити“ (Ђорђевић 1886: *prae-dico*) је свакако дошло калкирањем према гр. *кат-џорџео*, коме исти смисао стоји тек у другом слоју: „2) *uopće javiti, prijaviti, obznaniti, pokazati*“ (GORSKI, MAJNARIĆ 1976: *кат-џорџео*), исп. *кат-џорџеџв* „*izricati, priricati*“ (*Мет.1: 399*). Потешкоће у разумевању Аристотелових логичких списа (о томе у Радић 2007), који су у темељу европске логичке и граматичке мисли, морају бити повезене са оваквим латинским превођењем (простим калкирањем) кључних термина.

⁷ Намеће се утисак да су категорије појмова (*суџстџанџије, кванџиџиџеџи, релџиџиви и квалџиџеџи*, в. Радић 2007) тесно повезане са фазама когнитивног развоја детета које издваја Ж. Пијаже (PIAGET 1988: 23): (1) „*identitet šeme postojanog objekta*“ претходи појмовима супстанџија, (2) „*kvalitativni identitet*“ – квалитетима, (3) „*kvantifikabilne operacije*“ – квантитетима, и, напослетку, (4) „*relacije reda*“ – релативима. На класична знања да у сазнању света и развоју појмова пресудну улогу имају неутралне категорије (принцип *односа*) указује и то што се у Метафизици често говори о само три категорије: *прџс ти* (‘према чему’), *поџвн* (‘какво’) и *роџвн* (‘колико’).

раност – однос – континуираност)⁸ откривају модел на основу кога су у језику (у граматици и у граматографији) издвојене све класе пунозначних речи: 1) именице (општа и властита имена), 2) прилози, придеви и бројеви, 3) прилози и глаголи. Ту истовремено морају бити и основни принципи (услови, „узроци“) људског сазнања, где посебно важну оперативну улогу имају неутрални принципи, категорије и елементи (в. н. 7). Кад кажемо *принципи*, мислимо, дакле, на оно што је изнад категорија и што је основа категоризације.

3.3. Опозиција *КО* – *ШТА*. У граматографији се категоријална опозиција *КО* – *ШТА* уобичајено тумачи као разлика ’живо – неживо’, а не као разлика ’људско – не-људско’. Разлика *живо* – *неживо* се још од антике постављала као највиша предметна разлика, што је највероватније повезано с тиме што су Аристотеловим метафизичким истраживањима претходила истраживања „физике“ (природњачка истраживања), где се као највиша разлика међу проучаваним објектима морала показати разлика *ζῶον* „ono što živi, živ stvor, os. životinja“ – *ἀψυχος* „neživ, bez duše“, GORSKI, MAJNARIĆ 1976 (исп. рус. „одушевленно – неодушевленно“, ГРЈ: 537). Превидело се тада, а превиђа се и до данас, ’то да разлика живо – неживо’ произилази из приступа предметима као објектима (*КОГА* ’активно’ – *њеџа* → ☺ / коња / зеца || *ШТА* ’инактивно’ – *ово* → ♠ / ♣ / камен), а да у људској свести предмети не живе као објекти, већ као „субјекти“ (субјекат у логичком смислу). Највиша разлика међу субјектима свести (где је и самосвесно *ЈА*) мора бити разлика ’људско – не-људско’ (*КО* – *ШТА*), јер је то једина прецизна, људском (само)знању непосредно доступна разлика.⁹

3.3.1. Ово неразликовање може бити последица непрепознавања суштинске разлике између именица и заменица, пре свега разлике у начину на који означавају именице и заменице. Наиме, именица као реч-појам подразумева посредовање (репрезентацију), а тиме и чињеницу да кад год означава одређени („овај“ или „онај“) стварносни предмет, она у неком смислу подразумева два „субјекта“: један стварносни [S¹], онај који се репрезентује и коме у говору одговара „граматички субјекат“, и један

⁸ У антици су у оквиру ова три принципа пронађени примарни „узроци“ људског сазнања (в. *Мет.* 983a25–983b5), којих је, према Аристотеловим увидима, укупно четири. Иако су по усмерењу далеко од наше теме, ти су нам увиди били драгоцене смерница за утврђивање разлика између елементарних структура, као и за утврђивање места појединих структура и елемената у систему.

⁹ На томе да „ukupnim jezikom“ из основа владају „zamenica i prostorni odnosi“ као „najprostiji pojmovi“, а међу њима на првом месту „osoba“, тј. *ЈА* у коме је „samo od sebe dato i т“ – нарочито је инсистирао В. Хумболт (HUMBOLT 1988: 146, 157). Његовој пажњи је, међутим, измицала улога категоријалних израза типа *КО* – *ШТА*, који разлику ’човек – не-човек’ постављају на најопштијем (парадигматском) плану.

ментални, онај који репрезентује [S²]. Оно што је у реченици граматички субјекат [S¹], за „моју“ свест (мој *λοῦος*) је, у ствари, објекат: кад кажем *Лист је њожишео*, – *ЛИСТ* је предмет мога говора (граматички субјекат), а том граматичком (и стварносном) субјекту [*лист* → ♣, S¹] у „мојој“ свести одговара ментални „предмет“ [‘♣’ – S²].¹⁰ Тај се ментални предмет може схватити као субјекат израза (*л-и-с-џ*) и мисли (значења) повезане са тим изразом.¹¹ Иако се тај субјекат [S²] у говору, тј. у процесу његовог повезивања са раличитим стварносним субјектима [S¹] и са другим менталним субјектима у неком смислу повлачи (или „пада“),¹² он никад не нестаје, тј. никада се не престаје њоградувати.

3.3.2. Стање са именичким заменицама је битно друкчије: изузев заменице *ЈА*, ниједна од тих речи нема свој ментални („овај“ или „онај“) субјекат, већ су њихови субјекти увек стварносни: (1) *ово* → ♣, *ово* → ♣ (све што се остензивно издвоји као „једно“) или (2) *он* → ☉, *џи* → ☉ (предмети из категоријалне области *КО* ’људско’). Заменичке форме које категоришу („номинатив“ *КО*) или „означавају“ предмете-субјекте

¹⁰ Привид је да разлика између S¹ и S² одговара разлици између Аристотелове *џре* и *грује суйсџанџије* (*бивсџива*). У његовим се списима на многим местима показује да „друга супстанџија“ (реч-појам као конвенционално одређење предмета одређеног рода или врсте) обухвата и S¹ (*овај човек* → ☉) и S² (‘човек’), а да је права супстанџија само оно „бивство“ („овај“ или „онај“ јединични предмет) означено са *ОВО* (*ово* → ☉). Ова подела је, свакако, почивала на класичним знањима да појмови супстанџије или „бивства“ не подразумевају истинита одређења именованих ентитета, те да се мора правити разлика између природе стварносног ентитета (бивство¹) и природе коју имплиџира конвенционално одређење (бивство²) – које као одређење истовремено мора бити и „квалитет“. Да се ово имало у виду, латински преводни еквивалент гр. *οὐσία* (*substantīa* – супстанџија, бивство) не би могао послужити као основа за термин *substantivus* (именица).

¹¹ Према Аристотеловом схватању, *џојам* је ментални ентитет („биће“ свести) који подразумева један утврђен „израз“ повезан са мишљу о одређеном предмету (значење), при чему је однос мисли („мњења“) и предмета битно зависан од категоријалне припадности појма (в. *КАТ.4а30–4б*). Сам предмет се схвата као ментални ентитет (субјекат израза и мисли) који не подразумева никакву слику, па ни ону „прототипичну“ о којој се говорило у Платоновом учењу о идејама (тзв. „трећи човек“, в. *МЕТ. 990b15–20*).

¹² Поред говорних облика именица, Аристотел је термин „падеж“ везивао и за глаголске облике (*О IZR.*: 16b1–17; о томе у Радиф 2010¹: 9). Чини се да је *џагеж* (гр. *πίπτω*, од *ρίπτω* – падам, в. *КАТ.2008*: 1a10–15, н. 4) првобитно подразумевао „падање“ појма, тј. слабљење примарне вредности речи-појма као „бића“ свести, које може ићи до губљења (исп. *рука*, али *наруку* – прил.; *врх*, али *врх сџола* – предл., и сл.). Однос глагола и придева према са њима повезаним појмовним речима (тип *добар, -а, -о* : *добро, доброџа, добриџа*) у Категоријама је означавањан као однос пароним : појам (в. Радиф 2010¹).

(„номинатив“ *ЈА, ТИ, ОН...*) битно су различите од форми које се тичу предмета-објекта (*КОГА, МЕНЕ, ТЕБЕ, ЊЕГА...*), предмета-циља, предмета-средства, друштва, узрока и сл. То само собом говори да оно што је „падеж“ код именица (в. н. 12), није у истом смислу падеж код именичких заменица, посебно не код категоријалних опозита *КО – ШТА*. Њихови „падежи“ су, у ствари, посебне мисаоне (синтаксичке) категорије, које подразумевају нове категоријалне односе између опозита, често уз употребу других средстава (предлози) за обележавање категоријалних дистинкција: исп. *КОГА* ‘самоактивни (живи) објекат’ – *ШТА* ‘инактивни (неживи) објекат’; *СКИМ* ‘предмет-друштво’ – *ЧИМ* ‘предмет-средство’; *ЗА КОГА* ‘намена’ – *ЗА ШТА* ‘намена, сврха’, (*ЗА*)*ШТО* ‘узрок, циљ, сврха’, и сл.¹³

Свакако се ове разлике тицало давно запажање да су Аристотелове категорије „proste, izvorne semantičke jedinice govora čije značenje predstavljaju 'same stvari', a ne 'sama bića označena tim rečima“ (Порфирије, римски филозоф из III века, према С. Благојевић, д. н. у *КАТ*: 60), које је у филозофији замагљено у потоњем „сукобу око универзалија“ (в. *ИСТО*: 57–61). Није се, дакле, уочавало да смисао ове добро „ишчитане“ разлике у „значењу“ речи (в. *КАТ*: 1a20–1b10) у потпуности одговара разлици у начину на који означавају заменице и именице.

3.3.3. Ако се зна за ову разлику, и ако се разлика ‘људско – не-људско’ схвати као антропоцентризам, – показаће се да „pukotina između svesti i materije“ (КЛЈАКИЋ 1996: 47) не постоји, и да антропоцентризам не мора бити „ограничавajući faktor“ било ког истраживања, па ни „savremenog istraživanja svesti“ (ИСТО). Иако разлика човек – не-човек у центру има ‘људски род’, то не мора имплицирати „ekskluzivnu posebnost ljudske svesti, unikatnost njene pojave i, odmah zatim, njenu neposrednu vezu sa Tvorcem“ (ИСТО) – како се уобичајено схвата антропоцентризам. Таква разлика мора бити идеал хуманизма, и она не може подразумевати свест о „ekskluzivnoj posebnosti ljudske svesti“, већ свест о своме (људском) роду (свест о у основи истој природи свих јединки тога рода). Сама по себи, та опозиција не негира већ имплицира могућност постојања других свести које би почивале на истом типу разлике (‘делфин – не-делфин’, ‘коњ – не-коњ’, ‘мачка – не-мачка’ или сл.). Према налазима *Toitsudo Ryu Aikidou* учења, које у људској свести разликује 17 слојева (први слој је свесно, а остало су слојеви несвесног), међу слојевима несвесног је и онај који је одговоран за „povezivanje sa drugim predstavnicima istog tipa inteligencije“ (DELIĆ, ŠETRAJČIĆ 1996: 131). Овај слој свести (14. у низу) спада у оне који су заједнички свим „živim i inteligentnim bićima“ (ИСТО) – тј. заједнички је човеку и осталим живим створовима.

¹³ Категоријалним разликама између заменица *ШТА* и *ШТО* бавимо се у раду „Заменице *шїа* и *шїо* у српском језику“, *Меша Селимовић и Скендер Куленовић у српском језику и књижевности*, АНУРС – Филозофски факултет Источно Сарајево – Филолошки факултет Бања Лука (у штампи).

4. Хоризонтална (елементарна, синтагматска) перспектива

4.1. Елементи. Насупрот заменицама које у себи не садрже ништа друго сем категоријалне вредности, и које као такве немају способност да издвоје и означе било који детаљ из категорисане области (*КО*, *ШТА...*), – стоје јединице које категоријалну припадност носе као латентну (једину *йог*разумевану) вредност, док у себи садрже по један експлицитан „семантички“ податак из кога проиходи њихова знаковна вредност.¹⁴ Будући да такви подаци не могу бити семантички у пуном смислу речи, називамо их е л е м е н т а р н и м зато што је увек реч о само једној семи, и што та сема увек почива на међусобном односу елемената (заменичких јединица) организованих у одређене, у српском језику трочлане структуре. Два елемента тих структура су увек упарена као опозити, док је трећи неутралан на њихову међусобну разлику: ^{КО}ЈА | ОН – ти (или ^{КО}ЈА – ти | ОН, ^{КО}ЈА | ти – он), ^{КО}ОНА | ОН – оно, ^{ШТА}ОВО | ОНО – то, ^{КАД}САД | ОНДА – тада (или ^{КАД}САД – ПОСЛЕ | ПРЕ), и сл.¹⁵ Дакле, говоримо о заменичким структурама (и представљамо заменице у структурама) јер желимо подвући чињеницу да све заменице које одређено означавају живе као е л е м е н т и структуре: у српском језику као елементи трочланих структура.¹⁶

4.2. Субјектџи и околности. Као највиша се показује разлика између (1) српска структура чији елементи означавају и издвајају субјекте (субјекат у логичком смислу), њихове односе и својства, и (2) структура чији елементи указују на околности. Кад кажемо *околности*, мислимо на све што је у неком смислу „около“ издвојених субјеката, те околности подразумевају како путању – *ОВУДА*, циљну тачку – *ОВАМО*, место – *ОВДЕ*, време – *САД*, тако и начин – *ОВАКО*, степен и меру „кретања“ – *ОВОЛИКО*, и сл.

Између та два блока стоји на њихову међусобну разлику неутралан елемент *СВЕ*, који као „универзално *СВЕ*“ подразумева како неутралност на све разлике међу јединичним ентитетима, тако и неутралност на разлику ‘континуирано – дисконтинуирано’, и који стога није (и не може бити) део структуре, већ је јединица која стоји сама у систему. По тој издвојености и категоријалној неутралности *СВЕ* је унеколико слично ре-

¹⁴ Другачији погледи на односе између *категоријалној* и *елементарној* у заменичким речима наговештавају се у PIPER 1983 (в. нпр. § 208).

¹⁵ Назнаке односа између елемената који потпадају под категорију *КО* садржане су у Радић 2009²: 111–114, док је скица односа између елемената у структурама са *ов-*, *он-*, *йи-* дата у Радић 2010²: 612. Ипак, приступ издвојеним категоријама и елементима није омогућавао да се до краја разуме њихова природа и место у систему.

¹⁶ У многим језицима заменичке структуре садрже само опозитне елементе (в. Клајн 1985: 102–123): непознат им је трећи, тј. „средњи“ или неутрални члан.

флексивној заменици *себе* (именичка реч без сопствене предметности, в. Радић 2009¹) која живи само у говору – као претежно или чисто граматичка реч.¹⁷

4.3. Начини означавања. Друго вертикално поље садржи одређења која се, у основи, тичу начина означавања, односно начина усмерења према стварносном ентитету – где у центру може бити сам предмет-субјекат (*ЈА*, *ОВО*), предмет-субјекат као функција (*ТИ*), предмет-субјекат као посесор предмета-објекта (^а*МОЈ*^{Оx}), предмет-субјекат у поредбеном односу са предметом-објектом (тип ^{ово}*ОВАКАВ*^{Оx}), и сл. (блок „субјекти“).¹⁸ Свесни смо чињенице да део тих одређења на плану израза делује помало архаично (или превише „филозофски“), али им нисмо успели изнаћи одговарајућу замену.¹⁹ Окосница смисла тих „термина“ могла би се представити на следећи начин:

4.3.1. Једно њо себи и(ли) њојму. Као реч-појам, *ЈА* је у самосвесном бићу као субјекту (по себи „један“ и јединствен субјекат), и то биће *ЈА* изриче о себи као субјекту. „Једно по појму“ се тиче елемената изведене структуре *који...ОВАЈ...|ОНАЈ... – ТАЈ...*, јединица које подразумевају усмереност на предмет одређеног рода или врсте посредством појма као менталне јединице: *који лисџ* (именован предмет, nP) *овај* → ♠ (исп. „*deixis am Phantasma*“, Клапн 1983: 41; о томе у Радић 2010²: 615–620). Смисао тог „једно по појму“ подразумева, дакле, чињеницу да се многи различити „предмети“ заједничким именом своде на „једно“ (речи-појмови типа *биљка, животиња, њесма, време, њевање* или сл.).

4.3.2. Једно њо „твари“. *Мера и број.* (1) Јединице општепредметне структуре ^{шта}*ОВО* | *ОНО* – то у себи не садрже никаква ограничења повезана са природом субјеката према којима се усмеравају, те могу бити реакција на сваку опажањем (или менталном радњом) издвојену „ствар“ и „твар“ (*ово* → ♣, *ово* → ☼, *ово* → ☾). (2) У сличном смислу, и употреба

¹⁷ Привид је да нешто нижи степен издвојености карактерише тзв. присвојену заменицу *СВОЈ*, која исказује чист однос између субјекта и „објекта“ (^{sx}*СВОЈ*^{Оx}) као оног што му припада (*својство* субјекта, део целине S, оно чему је S посесор, и сл.). Она у себи не носи никакав спецификован елементарни податак, са чим је повезана њена неспособност да „значи“ као издвојена јединица (*Чији?* – **Свој*), по чему је унеколико слична заменици *себе* (в. Радић 2009¹). У ранијим верзијама табеларног прегледа *СВОЈ* смо постављали у вертикалну раван (као *себе*), али то ствара проблеме повезане с тиме што категорије квантитет и квалитет не категоришу само разлике својства.

¹⁸ Структурама у блоку „околности“ одговарају у граматици већ уобичајени термини, те се на њима овом приликом нећемо задржавати.

¹⁹ Нама се чини да у оваквом приступу језичким јединицама Аристотелови термини и даље остају незамењиви: о смислу „једног“, где је и „једно по себи“, „једно по твари“, „једно по појму“, „једно по аналогији“ и сл. в. *МЕТ.*: V1015b16–1017a.

заменица ^{ко}ОН → ☺, она → ☺, оно → ☺ / ☺ подразумева реакцију на предмет-драж који се по „твари“ (или по „месу и костима“, в. *МЕТ*. 1058b: 5–10) препозна као ‘мушко’ / ‘женско’ – ‘дете’. (3) Унутрашња природа заменице ^{колико}ОВОЛИКО подразумева меру и број: ^{ово}ОВОЛИКО ⇒ ♣♣♣ [твар-субјекат показан као број или „мера“]. Дакле, ОВО и ОН подразумевају оно што јесте или се узима као једно (или јединствено) по „твари“, док заменица ОВОЛИКО упућују на оно што је једно (или једнако) по броју и „мери“.

4.3.3. Једно њо односу. Однос (и својство). (1) Одређење „једно по односу“ тиче се по себи функционалног елемента ^{ко}ТИ који се појављује као реакција на јединку са којом смо у односу говорно лице – саговорник (*ја* ⇒ *џи*): *ти* је, дакле, „субјекат“ у функцији објекта.²⁰ (2) Одређење однос одговара (а) елементима који подразумевају посесивни однос између субјекта [Sp – субјекат посесор] и објекта [O], тј. унутрашњу структуру типа *џитвој*^{Ох}: [*џи* – Sp] ← ^{чија}*џивоја* ← ☺ [O ‘мама’ – оно што се присваја] и (б) елементима који подразумевају поредбени однос по својству, тј. упоређивање субјекта својства [Ss] и објекта, типа *ово ОВАКАВ*^{Ох}: *каква оваква* ⇒ ☺ [показани Ss] → *жена* [O – оно о чему се говори], односно, ^{колики}ОВОЛИКИ ⇒ ♠ [показани Ss] → *лист* [O – оно о чему се говори].

* * *

Показује се да у обе димензије система (категоријална или парадигматска, и елементарна или синтагматска) доминирају трочлани односи и структуре које смо представљали као *ОБЕЛЕЖЕНА* | *НЕОБЕЛЕЖЕНА* – НЕУТРАЛНА вредност. Вероватно је неспорно да се са овим структурама и односима морају повезати класични увиди да су, по природи људског сазнања, примарни закључци „sastavljeni od tri člana a polaze od jednog srednjeg [спац. Ј. Р.]“ (*МЕТ*. 1: 101461–5), тј. полазе од једног неутралног на разлику која образује бинарне опозите.

Ипак, чињеница да истраживачи језика, односно истраживачи говора и граматике не уочавају односе представљене у приложеном табеларном прегледу, говори да ти односи живе доста далеко од наше свести (в. т. 3.3.3). На губљење језичког осећаја за те структуре и односе њихових елемената указује, поред осталог, и то што се личне заменице по правилу наводе у низу, као *ја*, *џи*, *он*, а не као структура *ЈА* | *ОН* – *ТИ*, која се указује у нашем табеларном прегледу, или као структура *ЈА* | *ТИ* – *ОН*, која би одражавала однос говорних функција. Колико далеко од

²⁰ Вероватно је са овим повезана чињеница да је у српском језику (и не само у српском) „номинатив“ те заменице једнак њеној дативској енклитици (*ТИ*, Кажем *џи*).

наше свести живе односи на категоријалној равни понајбоље показује то што се разлика *КО – ШТА* скоро доследно везује за разлику „живо – неживо“ (којој одговара опозит *КОГА – ШТА*), и што се вековима не препознаје да опозити *КО – ШТА* примарно (и трајно) почивају на разлици 'људско – не-људско'. Ако се примарни антропоцентризам ('човек – не-човек') који се открива у нашем нацрту заменичког система схвати као хуманизам, и ако се примарни односи међу елементима централне заменичке структуре (*ЈА | ОН – ТИ*) протумаче као одраз одсуства егоизма, указује се апсолутно уравнотежено људско биће коме су као идеалу Добра тежили стари Грци.

ЛИТЕРАТУРА

- БЕЛИЋ, Александар. *О језичкој њприроди и језичком развијѡкѡу*, књ. II (1959), у: Изабрана дела Александра Белића, том I, Завод за уѡбенике и наставна средства, Београд 1998, 423–582.
- BENVENIST, Emil (E. Benveniste). *Problemi opšte lingvistike*, Nolit, Beograd 1975 (Paris 1966).
- GORSKI, Oton и MAJNARIĆ, Niko. *Grčko-hrvatsko ili srpski rječnik*, Školska knjiga, Zagreb 1976.
- ГРЈ. *Русская грамматика, том I*, Академия наук СССР – Институт русскогo языка, Москва 1980.
- DELIĆ, Nenad V., ŠETRAJČIĆ, Jovan P., UTJEŠANOVIĆ, Aleksandar S., ZORIĆ, Vojkan M. „Svest u Toitsido Ryu Aikidou“, *Svest – naučni izazov 21. veka*, Zbornik radova sa ECPD seminara, ECPD Univerziteta za mir Ujedinjenih nacija, Beograd 1996, 129–134.
- ЂОРЂЕВИЋ, Јован. *Латинско-српски речник*, Београд 1886 (репринт: Београд 2004).
- КАТ.: ARISTOTEL. *Analitika I–II, Kategorije, O izrazu* (превод, коментари и напомене Благојевић У. Слободан), Paideia, Beograd 2008, 5–74.
- КЛАЈН, Ivan. *O funkciji i prirodi zamenica*, Institut za srpskohrvatski jezik, Beograd 1985.
- КЛИКОВАС, Duška. *Metafore u mišljenju i jeziku*, Biblioteka XX vek, Beograd 2004.
- КЛЈАКИЋ, Ljubomir. „Samosvest Univerzuma: argumeniti za jednu kosmologiju svesti“, *Svest – naučni izazov 21. veka*, Zbornik radova sa ECPD seminara, ECPD Univerziteta za mir Ujedinjenih nacija, Beograd 1996, 47–56.
- МЕТ.1: ARISTOTEL. *Matafizika* (предговор Анте Пажанин, превод Томислав Ладан), Globus, Zagreb 1988.
- МЕТ.2: ARISTOTEL. *Matafizika* (превод, коментари и напомене Благојевић У. Слободан), Paideia, Beograd 2007.
- О IZR.: ARISTOTEL. *O izrazu* (у: КАТ. 77–120).

- OGDEN, Č. K., RIČARDS. A. A. *Značenje značenja*, Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića, Sremski Karlovci – Novi Sad 2001.
- ORG.: ARISTOTEL, *Organon* (предговор Богдан Шеших, превод Ксенија Атанасијевић), Kultura, Beograd 1970.
- PETROVIĆ, Gajo. *Logika, Dnevnik – Novine i časopisi*, Novi Sad 2007 (30. издање).
- PIAGET, Jean. „Pijaževovo gledište“, у: *Kognitivni razvoj deteta* (zbornik radova), Savez društava psihologa SR Srbije, Beograd 1988, 11–25 (Jean Piaget, Le point de vue de Piaget, International Journal of Psychology, vol. 3, No. 4, 281–299).
- PIPER, Predrag. *Zamenički prilozi (gramatički status i semantički tipovi)*, Novi Sad 1983.
- PIPER, Predrag. *Jezik i prostor*, Biblioteka XX vek, Beograd 2001.
- PORT-ROYAL. *Opća i obrazložena gramatika*, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb 2000.
- РАДИЋ, Јованка. „Аристотелово учење о појму, речи и категоријама“, *Зборник Мајице српске за филологију и лингвистику* L, Нови Сад 2007, 715–731.
- РАДИЋ, Јованка. „Заменички систем и заменица себе, се“, *Српски језик у ујо-џреби*, књ. I, Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу, Крагујевац 2009¹, 213–226.
- РАДИЋ, Јованка. „Логичко-граматички приступ заменичком систему – Структуре ја/џи – он и он/она – оно“, *Зборник Мајице српске за филологију и лингвистику* LII/2, Нови Сад 2009², 107–121.
- РАДИЋ, Јованка. „Пароним као логичко-граматички термин“, *Исследования по славянским языкам* 15/1, Корейская ассоциация славистов, Сеул 2010¹, 1–16.
- РАДИЋ, Јованка. „Који, неки... овај... – придевске или именичке заменице?“, *Српски језик* XV, Филолошки факултет, Београд 2010², 609–627.
- HUMBOLT, Vilhelm. *Uvod u delo o kavi jeziku (i drugi ogledi)*, Književna zajednica Novog Sada – Dnevnik, Novi Sad 1988 (Wilhelm von Humboldt, *Schriften zur Sprachphilosophie*, Darmstadt 1963). (Wilhelm von Humboldt)

Jovanka Radić

A DRAFT OF THE CATEGORIAL-ELEMENTARY ORGANISATION OF THE SERBIAN PRONOMINAL SYSTEM

(The System of Categories and Elements)

Summary

The central segment of the paper consists of a tabular outline of the Serbian pronominal system. It distinguishes between (1) the pure categorial terms (the so-called interrogative pronouns) whose categorial value is drawn from the relation *categorial term – categorised field* or *approach*, and (2) categorial-elementary units denoting the

definite (*on* → ☉, *ovoliko* → ♣♣♣; *he* → ☉, *this many/much* → ♣♣♣), and are organised in trinomial structures (*OVO* / *ONO* – *TO*; *THIS* / *THAT* – *IT*). It is demonstrated that those units denoting directly (*ovoliko* → ♣♣♣; *this many/much* → ♣♣♣) are not representatives (which is a feature of lexical words), but appear primarily as a sort of reaction to stimuli. Therefore, their primary function is the organisation of man's perception of the world within and around him, while their secondary appearance occurs in the equally important function of organisation of speech.

All system levels in Serbian are dominated by trinomial structures and relations represented as **MARKED** | **UNMARKED** – NEUTRAL value (see Table). These structures and relations are associated with the classical assertions that, following the nature of human understanding, primary conclusions are „made up of three terms, and they start from the medium one“ (*MET.*: 1014b1–5), i. e. from a neutral one towards a binary opposition. The categorial system is therefore presented as a verbal expression of the operative mechanism that organises the thought (and directs consciousness development), whereas pronouns as categorial linguistic and categorial-elementary parts of speech demonstrate the constructive basis of the grammar of the given language, i. e. the system which organises speech (and directs language development).

The Table is followed by the Key, i. e. by the explanation of the meaning of the terms which denote the distinctions on the vertical or paradigmatic axis (*principles* and *categories*) and on the horizontal or syntagmatic axis (*elements* and *modes of denotation*). The sense (and origin) of the terms used by and large derives ultimately from Aristotle's *Metaphysics*. The tabular outline of the pronominal system shows that the clear-cut boundaries between the opposites on all levels, including the level of principles and categories, are crossed by means of the unmarked and neutral values.